



mgr inż. Marek Kaproń\*



dr inż. Sebastian Wall\*

# Nowe aspekty oceny wyrobów budowlanych w kontekście wymagania zrównoważonego wykorzystania zasobów naturalnych

*W artykule przedstawiono analizę wpływu nowego wymagania podstawowego Rozporządzenia UE nr 305/2011 w obszarze dotyczącym zrównoważonego wykorzystania zasobów naturalnych na zakres oceny wyrobów budowlanych związany z określeniem ich przydatności do zamierzonego zastosowania.*

## Nowe europejskie ramy prawne wprowadzania do obrotu wyrobów budowlanych

1 lipca 2013 r. zmianom uległy podstawowe zasady dotyczące funkcjonowania na rynku europejskim przedsiębiorców wprowadzających do obrotu i sprzedających wyroby budowlane. Z tą datą bowiem wycofaniu uległa Dyrektywa 89/106/EWG ustalająca europejski system wprowadzania wyrobów budowlanych na rynek (*Construction Products Directive – CPD*), a zaczęło obowiązywać wprost (bez potrzeby krajowej transpozycji) Rozporządzenie UE nr 305/2011 opublikowane 4 kwietnia 2011 r. [1]. Zapisy rozporządzenia dotyczą obszaru „europejskiego”, czyli wyrobów objętych zakresem przedmiotowym zharmonizowanych norm lub zgodnych z wydaną dla nich Europejską Oceną Techniczną.

Zgodnie z CPR, producent wyrobu wprowadzanego na rynek sporządza deklarację właściwości użytkowych oraz umieszcza na nim znak CE. Kopia deklaracji właściwości użytkowych ma być przekazywana wraz z wyrobem (ewentualnie partią wyrobów kierowaną do jednego odbiorcy) w formie elektronicznej lub papierowej (tylko na żądanie). Wyrobom mają też towarzyszyć instrukcje stosowania, informacje dotyczące bezpieczeństwa oraz informacje o zawartości substancji niebezpiecznych wynikające z art. 31 lub 33 Rozporządzenia nr 1907/2006 (REACH) [2]. Obowiązek deklarowania właściwości użytkowych i znakowania CE zgodnego z nowymi wymaganiami spoczywa od 1 lipca 2013 r. także na producentach wyrobów budowlanych sprzedających wyroby budowlane wprowadzone na rynek jeszcze podczas obowiązywania Dyrektywy 89/106/EWG. W takim przypadku CPR nie powoduje konieczności przeprowadzenia ponownego wprowadzenia wyrobu do obrotu, czyli m.in. wykonania badań typu. Producenci takich wyrobów mogą wykorzystać posiadaną uprzednio dokumentację, czyli np. certyfikat lub deklarację zgodności, jako podstawę do sporządzenia deklaracji właściwości użytkowych. Europejskie aprobaty techniczne wydane przed 1 lipca 2013 r. mogą być wykorzystywane jako EOT do końca ich ważności.

\* Instytut Techniki Budowlanej

Deklaracja właściwości użytkowych powinna być sporządzona wg wzoru zgodnie z Załącznikiem III do Rozporządzenia UE nr 305/2011. Najważniejsze elementy deklaracji to:

- 1) numer deklaracji właściwości użytkowych;
- 2) typ wyrobu (niepowtarzalny kod identyfikacyjny typu wyrobu);
- 3) dane dotyczące identyfikacji wyrobu przez producenta;
- 4) dane producenta;
- 5) zamierzone zastosowanie zgodnie z odpowiednią zharmonizowaną specyfikacją techniczną wyrobu (hEN lub EDO);
- 6) numer referencyjny i data wydania hEN lub EOT;
- 7) system oceny i weryfikacji stałości właściwości użytkowych;
- 8) informacja o udziale jednostki notyfikowanej;
- 9) właściwości użytkowe, które wiążą się z zamierzonym zastosowaniem.

Deklarowane właściwości użytkowe wyrobu budowlanego odnoszą się do wymagań podstawowych dotyczących obiektów budowlanych. Rozporządzenie UE nr 305/2011 zmienia treść wymagań podstawowych nr 3, 4 oraz 6, ale największą zmianą jest wprowadzenie zupełnie nowego wymagania podstawowego nr 7 *zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych*.

## Nowe 7. wymaganie podstawowe dotyczące zrównoważonego wykorzystania zasobów naturalnych

Nowe wymaganie podstawowe nr 7 jest jednym z elementów mających prowadzić do zmniejszenia oddziaływania budownictwa na środowisko [3]. Wymaganie to ma zatem pozwolić na uwzględnienie w informacji towarzyszącej wyrobom budowlanym z oznakowaniem CE danych dotyczących recyklingu, trwałości i przyjazności dla środowiska. Wobec braku odpowiednich dokumentów objaśniających zapisy nowego wymagania zakłada się, że sposób jego przełożenia na zasadnicze charakterystyki wyrobów będzie należał do kompetencji państw członkowskich UE, a zróżnicowane wymagania krajowe będą podlegały harmonizacji na ogólnych zasadach, aby znaleźć odzwierciedlenie w treści zharmonizowanych specyfikacji technicznych wyrobów.

## Nowe wymaganie podstawowe w dokumentach zharmonizowanych z Rozporządzeniem UE nr 305/2011

Sposób wprowadzenia wymagania podstawowego nr 7 do zharmonizowanych specyfikacji technicznych będzie zróżnicowany w zależności od tego, czy dotyczyć będzie norm wyrobów (hEN), czy Europejskich Dokumentów Oceny. W przy-

padku **zharmonizowanych norm wyrobów** podstawą do wprowadzenia nowych metod oceny zasadniczych charakterystyk związanych ze zrównoważonym wykorzystaniem zasobów naturalnych będą mandaty normalizacyjne Komisji Europejskiej wydane w związku z notyfikowanymi przepisami technicznymi państw członkowskich stanowiącymi przeszkodę swobodnej wymiany handlowej. Wypełniając zapisy mandatów, komitety techniczne CEN dokonają zmian w hEN, a producenci, po rozpoczęciu okresu przejściowego, będą mogli deklarować wskaźniki związane z nowym wymaganiem.

W przypadku **wyrobów objętych zakresem prac EOTA** nie jest konieczne (i możliwe) wydanie mandatu, a decyzja producenta o wykorzystaniu tej ścieżki wprowadzania wyrobu na rynek pozostaje dobrowolna. Oznacza to, że nowe wymaganie będzie wprowadzane do zharmonizowanych Europejskich Dokumentów Oceny podczas ustalania zakresu zasadniczych charakterystyk przez pierwszego producenta zainteresowanego uzyskaniem Europejskiej Oceny Technicznej i organizację JOT. Rozporządzenie UE nr 305/2011 wskazuje w tiret 56 narzędzie mające posłużyć do weryfikacji spełnienia wymagania podstawowego nr 7. Jest nim deklaracja środowiskowa wyrobu EPD (*Environmental Product Declaration*) opracowana zgodnie z normą europejską. System europejskich norm oceny zrównoważoności obiektów i wyrobów budowlanych został opracowany na podstawie mandatu Komisji Europejskiej przez komitet techniczny CEN/TC 350 *Sustainability of Construction Works*. Podstawową normą dotyczącą oceny wyrobów budowlanych jest EN 15804 podająca podstawowe zasady kategoryzacji oddziaływań środowiskowych. Na jej podstawie komitety techniczne CEN opracowują dokumenty PCR (*Product Category Rules*), na podstawie których można będzie opracowywać EPD dla konkretnych wyrobów. Deklaracja środowiskowa posłuży, jako udokumentowany wynik oceny, za podstawę do określenia właściwości użytkowych charakterystyk deklarowanych zgodnie z hEN przez producenta wyrobu [4].

W przypadku dokumentów EOTA, obecne prace nad ustanowieniem formatu Europejskiego Dokumentu Oceny uwzględniają możliwość oceny właściwości użytkowych zasadniczych charakterystyk z wykorzystaniem EPD zweryfikowanej przez EOTA lub uznanego weryfikatora. Proces weryfikacji ma opierać się na wymaganiach norm ISO 14025 i EN 15804 oraz wytycznych EEB Guide [5]. Należy jednak podkreślić, iż pomimo braku krajowych przepisów nakładających obowiązek deklarowania cech środowiskowych w określonej formie producenci mogą wykorzystywać, na zasadach dobrowolnych, wiele znormalizowanych narzędzi promujących postawy proekologiczne.

### Istniejące narzędzia dokumentowania właściwości środowiskowych wyrobów budowlanych

Producenci wyrobów budowlanych, którzy chcą przekazać odbiorcy informację o właściwościach środowiskowych tych wyrobów, mogą skorzystać z jednej z kategorii znormalizowanych etykiet środowiskowych [6]. Są one przedmiotem następujących norm międzynarodowych:

- PN-EN ISO 14020 *Etykiety i deklaracje środowiskowe. Zasady ogólne*;
- PN-EN ISO 14024 *Etykiety i deklaracje środowiskowe. Etykietowanie środowiskowe I typu. Zasady i procedury*;

- PN-EN ISO 14021 *Etykiety i deklaracje środowiskowe. Własne stwierdzenia środowiskowe (Etykietowanie środowiskowe II typu)*;

- PN ISO 14025 *Etykiety i deklaracje środowiskowe. Deklaracje środowiskowe III typu. Zasady i procedury*.

Podstawowe wymagania związane z etykietowaniem ekologicznym dotyczą m.in.:

- wiarygodności załączonej informacji (wiarygodność procedur w ramach oznakowania, walidacji metod i monitoring działań);
- przejrzystości systemu i procedur – muszą być zapewnione transparentne warunki uzyskania oznakowania;
- konsultacji i komunikacji pomiędzy zainteresowanymi stronami.

**Etykieta ekologiczna typu I wg ISO 14024 jest typem dobrowolnego oznakowania ekologicznego** nadawanego wyrobom zgodnym z kryteriami związanymi z wpływem na środowisko w całym cyklu życia. Wymagania dotyczące zakresu, poziomu wymagań i systemu oceny wyznaczane są przez niezależną instytucję i monitorowane w ramach certyfikacji przez niezależną jednostkę, co gwarantuje wiarygodność i przejrzystość procedur.

Przykładem oznakowania europejskiego, oznaczającego zgodność z kryteriami wyznaczonymi w Decyzjach Komisji Europejskiej, jest EU Ecolabel obejmujący swoim zakresem głównie produkty konsumenckie, wśród których znalazło się jednak kilka grup wyrobów budowlanych. W Polsce, w Instytucie Techniki Budowlanej, od 2010 r. prowadzone są prace badawcze nad kryteriami deklaracji środowiskowych I typu (znak EKO-ITB) objętych procedurą certyfikacji zgodną z wymaganiami rozporządzenia WE nr 66/2010 (rysunek 1).



Rys. 1. Znak EKO-ITB

**Etykieta ekologiczna typu II wg ISO 14021** jest typem oznakowania z towarzyszącymi informacjami środowiskowymi wydawanymi bezpośrednio przez producenta, importera lub dystrybutora. Może stanowić jednoaspektową informację o spełnieniu przez dany wyrób określonego wymagania ekologicznego i dotyczyć np. możliwości recyklingu, zmniejszonego zużycia wody, energii czy materiałów. Jej wiarygodność może być potwierdzona przez niezależną jednostkę. Przykładem takiego potwierdzenia jest procedura przyznawania prawa do posługiwania się znakiem ITB EKO Przyjazna Technologia (rysunek 2).



Rys. 2. Etykieta ITB EKO Przyjazna Technologia

Deklaracja środowiskowa III typu wg ISO 14025 (EPD) zawiera najbardziej kompleksową informację o kwantyfikowalnych oddziaływaniach środowiskowych w cyklu życia wyrobu budowlanego. Zgodnie z normą jest zweryfikowana przez niezależną stronę trzecią (rysunek 3). Informacje w EPD bazujące na LCA (*Life Cycle Assessment*) mogą obejmować:

- fazę wyrobu – EPD obejmuje dostarczenie surowców, transport, wytwarzanie i procesy związane i jest nazywana „od kołyski do bramy”;

